

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра лісівництва**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан географічного факультету
Калинич І.В. /Калинич І.В./
«27» *червня* 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

З ГРУНТОЗНАВСТВА

Рівень вищої освіти
Галузь знань

Спеціальність
Освітня програма
Статус дисципліни

Перший (бакалаврський)
Н Сільське, лісове, рибне господарство
та ветеринарна медицина
Н4 Лісове господарство
Лісове господарство
обов'язкова

Ужгород 2025

Робоча програма навчальної практики «Грунтознавство» для здобувачів вищої освіти галузі знань **Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина спеціальності Н4 Лісове господарство**; освітньої програми **Лісове господарство**.

Розробник: Чепур С.С., кандидат сільсько-господарських наук, доцент кафедри лісівництва

Робочу програму навчальної практики розглянуто та затверджено на засіданні кафедри **лісівництва**

протокол № 10 від «27» червня 2025 р.

Завідувач кафедри Потіш Л.А.

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

протокол № 11 від «27» червня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії Потіш Л.А.

©Чепур С.С., 2025 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2025 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	1-й	1-й
	Семестр:	
Кількість тижнів – 2	2-й	2-й
Вид підсумкового контролю: диференційований залік	Індивідуальна робота студента під керівництвом викладача	
	60	30
	Самостійна робота	
	30	60

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПОЛЬОВОЇ ПРАКТИКИ

Мета навчальної практики з ґрунтознавства: вивчити методи практичного польового і камерального дослідження ґрунтів Закарпаття та вміти аналізувати одержані матеріали; набути практичні навички у виборі місця, способу закладки та опису ґрунтових розрізів; навчитися проводити опис і діагностику ґрунтів за морфологічними ознаками, ознайомитися з основними закономірностями формування ґрунтів в умовах Українських Карпат (зокрема Закарпаття); навчитися відбирати зразки ґрунту для аналізу в лабораторних умовах.

Основні завдання практики полягають у: поглибленні теоретичних знань з курсу “Ґрунтознавство”; формуванні у студентів практичних навичок по визначенню факторів ґрунтоутворення, типів ерозії ґрунтів, ґрунтоутворюючих порід, виборі місця закладки та відборі ґрунтових зразків; вивченні стану ґрунтів Закарпаття (на прикладі Ужгородського району та районів місцеперебування студентів).

Відповідно до освітньої програми проходження навчальної практики сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких *загальних* і *фахових* компетентностей:

1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії (ЗК 7).

2. Здатність використовувати знання й практичні навички для аналізу біологічних явищ і процесів, біометричної обробки дослідних даних та їх математичного моделювання (ФК 3).

3. Здатність аналізувати стан дерев, лісостанів, особливості їх росту і розвитку на основі вивчення дослідних даних, літературних джерел та нормативно-довідкових матеріалів (ФК 4).

3. ПЕРЕДУМОВИ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Передумовами вивчення навчальної практики з ґрунтознавства є опанування дисципліни ОК8 Ґрунтознавство.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Лісове господарство», проходження навчальної практики повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних і очікуваних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Здійснювати підбір і використання необхідного обладнання, інструментів для організації виробничого процесу з урахуванням екологічних, технічних та технологічних можливостей	ПРН-6
Володіти належними робочими навичками працювати самостійно або в групі, уміння отримувати та аналізувати результати	ПРН-19

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Здійснювати підбір і використання необхідного обладнання, інструментів для організації виробничого процесу з урахуванням екологічних, технічних та технологічних можливостей. Зокрема знати основи техніки польових досліджень ґрунтів; методику опису ґрунтового розрізу за морфологічними ознаками; методику дослідження еродованих ґрунтів; методики відбору зразків та монолітів ґрунту; фактори і умови ґрунтоутворення в умовах Українських Карпат; основи класифікації ґрунтів; а також вміти проводити камеральну	ПРН-6

обробку одержаних в ході практики матеріалів; аналізувати одержані матеріали.	
Володіти належними робочими навичками працювати самостійно або в групі, уміння отримувати та аналізувати результати. Зокрема, в польових умовах діагностувати основні підтипи і типи ґрунтів Закарпаття; відбирати зразки ґрунту з генетичних горизонтів для лабораторних досліджень; визначати ступінь еродованості дерново-підзолистих ґрунтів низинної частини та бурих гірсько – лісових ґрунтів гірської частини Закарпаття.	ПРН-19

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

3.1. Зміст навчальної практики

Навчальна практика є завершальним етапом вивчення курсу «Ґрунтознавство». Її основне завдання – навчити студентів правильно визначати ґрунти у польових умовах за морфологічними ознаками та водно-фізичними властивостями; дати оцінку потенційним можливостям використання та підвищення родючості цих ґрунтів.

1. Ознайомлення студентів із метою, завданнями практики, правилами поведінки і техніки безпеки під час виконання завдань практики, методикою вибору місця проведення польових досліджень. Ознайомлення з основними методами польових досліджень.

Вивчення фізико-географічних умов і ґрунтового покриву Закарпаття і району проживання студента (індивідуальне завдання), морфології і класифікації основних типів ґрунтів.

Розгляд і аналіз карти ґрунтів Закарпатської області. Визначення найбільш поширених типів ґрунтів в низинній і в гірській частині області. Вивчення особливостей утворення різних типів ґрунтів області. З'ясування поширення типів ґрунтів під смерековими, ялице-смерековими, дубовими і буковими лісами в області.

Підготовка інструментів, приладів, матеріалів та іншого спорядження для проведення польових досліджень.

2. Ознайомлення з методикою закладки ґрунтового розрізу. Визначення маршруту польових досліджень. Вибір місця для закладання розрізів (в різних місцях, напр. в лісі і на галявині). Опис факторів ґрунтоутворення: рельєфу, рослинності, ґрунтоутворюючої породи, характеру зволоження тощо. Закладка ґрунтових розрізів. Опис ґрунтового розрізу і визначення назви ґрунту. Міжпунктні описи. Фотографія профілю рельєфу та місць закладання розрізів. Взяття ґрунтових монолітів та зразків ґрунту.

3. Аналіз зразків ґрунту. Ознайомлення з міні-експрес лабораторією та хімічними реактивами, які використовуються для вивчення хімічних властивостей ґрунту; з методиками аналізу морфологічних ознак, складу ґрунту і т.п.

Підготовка зразків ґрунту до аналізу. Визначення механічного складу ґрунту без приладів. Вивчення морфологічних ознак, фізичних і водних властивостей ґрунту. Визначення кислотності (лужності) ґрунту.

4. Вивчення морфологічних ознак дерново-підзолистих і світло-бурих лісових ґрунтів низини і гірської частини Закарпаття, та їх опис. Польове визначення гранулометричного складу ґрунту.

Екскурсія до Закарпатської філії ДУ «Держґрунтохорона»

5. Камеральна обробка зібраного матеріалу і складання звіту про практику.

Назви етапів	Кількість годин		
	Форма навчання:		
	Усього	у тому числі	
Індивідуальна робота під керівництвом викладача		самостійна робота	
1. Ознайомлення студентів із метою, завданнями практики, правилами поведінки і техніки безпеки під час виконання завдань практики, методикою вибору місця проведення польових досліджень. Ознайомлення з основними методами польових досліджень.	6	4	2
Вивчення фізико-географічних умов і ґрунтового покриву Закарпаття і району проживання студента (індивідуальне завдання), морфології і класифікації основних типів ґрунтів.	6	4	2

Розгляд і аналіз карти ґрунтів Закарпатської області. Визначення найбільш поширених типів ґрунтів в низинній і в гірській частині області. Вивчення особливостей утворення різних типів ґрунтів області. З'ясування поширення типів ґрунтів під смерековими, ялице-смерековими, дубовими і буковими лісами в області.	6	4	2
Підготовка інструментів, приладів, матеріалів та іншого спорядження для проведення польових досліджень.	2	2	-
Ознайомлення з методикою закладки ґрунтового розрізу. Визначення маршруту польових досліджень. Вибір місця для закладання розрізів (в різних місцях, напр. в лісі і на галявині). Опис факторів ґрунтоутворення: рельєфу, рослинності, ґрунтоутворюючої породи, характеру зволоження тощо.	6	4	2
Закладка ґрунтових розрізів. Опис ґрунтового розрізу і визначення назви ґрунту. Міжпунктні описи. Фотографія профілю рельєфу та місць закладання розрізів. Взяття ґрунтових монолітів та зразків ґрунту.	8	6	2
Аналіз зразків ґрунту. Ознайомлення з міні-експрес лабораторією та хімічними реактивами, які використовуються для вивчення хімічних властивостей ґрунту; з методиками аналізу морфологічних ознак, складу ґрунту і т.п.	8	6	2
Підготовка зразків ґрунту до аналізу. Визначення механічного складу ґрунту без приладів. Вивчення морфологічних ознак, фізичних і водних властивостей ґрунту. Визначення кислотності (лужності) ґрунту.	8	6	2

Вивчення морфологічних ознак дерново-підзолистих і світло-бурих лісових ґрунтів низини і гірської частини Закарпаття, та їх опис. Польове визначення гранулометричного складу ґрунту.	8	6	2
Експурсія до Закарпатської філії державної установи «Інституту охорони ґрунтів України»	8	8	-
Камеральна обробка зібраного матеріалу і складання звіту про практику	24	10	14
Всього	90	60	30

4. ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Підсумки навчальної практики підводяться у формі складання індивідуального заліку викладачу. До заліку допускаються студенти, які повністю виконали програму навчальної практики і подали звітну документацію. Щодня, по завершенні польової та камеральної роботи, студент звітує за результати досліджень та демонструє рівень засвоєння теоретичного і практичного матеріалу.

Кожен студент веде щоденник з практики та готує звіт про проходження практики і презентацію з фотографіями об'єкту дослідження.

Максимальна кількість балів з практики по ґрунтознавству при захисті – 100. Кінцевою оцінкою за диференційований залік є середній бал, виведений керівниками дисциплін, що входять до навчальної практики.

5. Розподіл балів, які отримують студенти

Вид діяльності	Результат роботи	Кількість балів
Вивчення ґрунтів Закарпаття	частина звіту під назвою «Ґрунти Закарпаття»	10
Вивчення ґрунтів у районі проживання студента	частина звіту під назвою «Ґрунти регіону дослідження»	5
Закладка ґрунтових розрізів	частина звіту під назвою «Опис ґрунтових розрізів і факторів утворення типу ґрунту»	10
Аналіз зразків ґрунту.	частина звіту під назвою «Фізичні і хімічні властивості ґрунтів» (з обов'язковим	10

	додаванням фотографій проведення дослідів).	
Вивчення морфологічних ознак ґрунтів Закарпаття	Опис морфологічних ознак ґрунтів	5
Захист звітів, презентацій	звіт, презентації до індивідуальних завдань	60
Всього		100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Дем'яненко Л. В. та ін. Лісове ґрунтознавство: навчальний посібник. – Харків, 2020. – 286 с.
2. Мойш Н.І. Ґрунтознавство: Курс лекцій. – Ужгород: Гражда, 2010. -360 с.
3. Недвига М.В. та ін.. Лабораторний і польовий практикум з ґрунтознавства. – К.: Агропромвидав України, 1999. – 240 с
4. Назаренко І.І. Ґрунтознавство з основами геології : підручник / І.І. Назаренко, С.М. Польчина, В.А. Нікорич. –Ченівці: Книги-XXI, 2006. – 504 с.
5. Трикіна Н.М. Ґрунтознавство з основами геології. Методичні вказівки до проходження польової практики з дисципліни «Ґрунтознавство з основами геології» для студентів денної форми навчання спеціальності 6.09010101 – «Агрономія»./ Укладач Н.М.Трикіна, викл. – Кіровоград: КНТУ, 2013. - 68 с.

Додаткова література

1. Малюк Т.В., Кравченко Т.М. Навчально-польова практика з ґрунтознавства. Методичні рекомендації з організації, проходження навчально-польової практики з дисципліни «Ґрунтознавство з основами геології» студентами другого курсу напряму - 6.090101 «Агрономія», ОКР «Бакалавр». - Мелітополь, 2014. – 29 с
2. Методичні вказівки до лабораторних робіт з курсу «Ґрунтознавство». Частина 1,2/ Мойш Н.І. – Вид-во УжНУ «Говерла», 2011.-56 с., 44 с.
3. Салюк М. Методичні рекомендації до виконання практичних робіт з курсу «Ґрунтознавство» (для здобувачів вищої освіти спеціальності 205 «Лісове господарство» / укл. М. Салюк. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022 – 60 с.

Інформаційні ресурси

<https://superagronom.com/karty/karta-gruntiv-ukrainy>

<https://geomap.land.kiev.ua/obl-6.html>

https://geoknigi.com/book_view.php?id=136

https://geoknigi.com/book_view.php?id=137